

Friluftsmuseene på Drammens Museum – oktober 2015

Drammens Museum har to friluftsmuseer, ett på Marienlyst og ett på Bragernesåsen. Sommerens (2015) avisoppslag og debattinnlegg viser noe museets ledelse har vært klar over i flere år, nemlig at friluftsmuseet på Bragernesåsen ikke er et anlegg som kan driftes og forvaltes som en lokal Maihaugen eller et lokalt Folkemuseet. En konsekvens av denne innsikten har vært at friluftsmuseet på Bragernesåsen er avmusealisert.¹ Dette har gjort det mulig å foreta noen redningsaksjoner, som det å skifte ut råtne konstruksjoner og bygge beskyttelsestak, samt renske opp i skog og vegetasjon. Dette er dessverre ikke tilstrekkelig i møte med det økende forfallet. Det har heller ingen positiv påvirkning på alle dem som følger forfallet og ønsker å kritisere.

De tunene eller områdene som ble etablert på Bragernesåsen på 1980- og 90-tallet viser en god forståelse av terrenget og det er en klar fortelling som ble lagt ut fysisk der oppe. Fortellingens hovedlinjer er lesbar selv om planen aldri ble fullført. Inngangstunet viser en melkerampe, et lagerhus, en skysstasjon, verksteder og en landsens butikk – en landhandel. Husene ligger som på landet i tidligere tider langs landeveien. Akkurat som forholdet mellom Numedalstunet og Setra, litt høyere opp i terrenget og den planlagte, men aldri reiste «Lomtjernskoia» viser i miniatyr en struktur fra bygdene, og akkurat som Oppgangssaga, som ligger i et fallende søkk og ender oppi en dam og et kvernhus, er inngangstunet egnet til å vise strukturen i bygdenorges historiske livs- og driftsformer. Disse strukturene kan ved demontering dokumenteres, fotograferes, tegnes ut og brukes i formidling.

Det er en slagside i kritikken. Tilstanden på Friluftsmuseet på Bragernesåsen er ikke så gjennomgående elendig som det kritikerne vil ha det til. Det er et reelt og problematisk bygningsforfall, men det er en misforståelse at museet de siste 15 årene ikke har arbeidet med anleggene på Bragernesåsen. Det er utført noe nødvendig vedlikeholdsarbeid, løpende reparasjon av tak etter snø og frostskafer og det er rensket kraftig opp i vegetasjon og skog. Flere av bygningene oppleves derfor på en visuelt klarere måte i dag enn for bare få år tilbake. Halling- og Krødsheradtunet er i god stand, og vegetasjonen rundt Landhandelen, rundt Setra og Halling- og Krødsheradtunet er pr. medio august 2015 nesten «stilriktig», med sommerblomster, eng, ormegress, hyll osv. Museet fikk også produsert og satt ut opplysningskilt for noen år siden, som kort formidler historien til bygningene og når de ble gjenreist på Bragernesåsen. Det er satt på QR-koder slik at dette også kan lastes ned på engelsk. Poenget med dette, er at friluftsmuseet på Bragernesåsen skulle formidle seg selv. Det må kunne sies å fungere utmerket. – Men altså, man møter ikke budeier med lange lyse fletter, stakk, skaut og røde roser i kinnene, eller røffe, brunbarkede tømmerhoggere i vadmél og ull, slåttekarer i hvitskjorte og busserull med tollekniv og bryne i beltet, eller ferme husfruer med høner svinsende rundt beina.

Men gode situasjonsstrukturer med fine fortellinger og det mest nødvendig vedlikehold, er med tilgjengelige ressurser ikke tilstrekkelig til å hindre det forfallet som vitterlig skjer. Så konklusjonen som kommer til sist i dette diskusjonsnotatet og forberedelsen til et saksfremlegg mot vedtak, blir ikke endret av denne positive innledningen.

---

¹ Se diskusjonsnotat til styret 21. november 2010 og vedtak om avmusealisering, vedtak 35/10.

Grunnene til at friluftsmuseet på Bragernesåsen er i en dårlig forfatning, er:

Det var et overambisiøst prosjekt som etter diverse faser og forsøk aldri er blitt fullført. Planene om et friluftsmuseum i Drammen går helt tilbake til museets begynnelse og etableringen av museet på Marienlyst i 1911. Den første laftebygningen var på plass på Marienlyst allerede i 1915. Det var planer om å bygge et omfangsrikt friluftsmuseum på Marienlyst sørøst for Gamle Marienlyst. Dette ble skrinlagt. Senere ble det planlagt og påbegynt et friluftsmuseum på Nordbykollen/ Kobbervikskogen. Det var planlagt å flytte opp bygninger allerede reist på Marienlyst, men dette ble det ikke noe av. Mellom 1949 og 1958 ble det reist en del hus på Nordbykollen. Noen hus brant ned, noen ble aldri reist, noen ble kassert. Friluftsmuseet på Nordbykollen ble aldri fullført. Etter at kommunen hadde regulert området til blokkbebyggelse ble bygningene på Nordbykollen tatt ned og lagret på Gulsbogen i 1971. Det ble så bestemt å bygge et stort friluftsmuseum på Bragernesåsen. Det skulle være ulike tun typer og de skulle gjenspeile ulike bygningstyper og lokale tradisjoner i Buskerud. Planen var så ambisiøs at det var snakk om å skaffe enda flere hus enn dem man allerede hadde.

Flytting av lagrede bygninger, utvalg og uttegning av steder der det kunne etableres «tun», startet på 1970-tallet, og første bygg ble reist i 1981 og arbeidet pågikk til siste bygg ble reist mellom 1992 og 1994 (innredet 1996) og 1994-1997 (Oppgangssaga). I tillegg til bygdetunene, ble det på 1990-tallet anskaffet noen cellehytter fra Holtefjell. Den aller siste bygningen som ble reist på Bragernesåsen var en cellehytte, som kom opp i 1999. En eksisterende og en kopi ble reist i 1999.

Underveis har flere bygninger blitt kassert, noen tilbakeført og noen hus er aldri hentet fra sitt opprinnelsessted. Hovedaktiviteten på Bragernesåsen skjedde i en 8-årsperiode mellom 1986 og 1994. Etter 1994 dabbet virksomheten av, og bortsett fra vedlikehold av bygninger og området rundt var det relativt beskjeden aktivitet etter 1992. Så allerede før konsolideringen mellom det gamle museet og kunstforeningen, og opprettelsen av stiftelsen, var prosjektet satt på et sidespor.

Aktivitetene på friluftsmuseet på Bragernesåsen har vært sporadiske. Det mest permanente har vært formidling til skolebarn om livet på Den gamle gården. Bestillingen av dette skoleprogrammet har opphørt. Det har vært markedsdager og aktivitetsdager et par helger i sommersesongen. Det har vært forsøkt sauehold på Setra. Så vidt meg bekjent har det ikke vært faste formidlingstilbud til det voksne publikum som har tatt utgangspunkt i bygningstypologi, konstruksjonsprinsipper, lokale varianter i grunnplan og konstruksjon, eller problematisering rundt utskiftning av materialer og flytting av bygninger som settes sammen i formasjoner som ikke stemmer overens med den opprinnelige plasseringen av husene. Seriøs formidling må problematisere disse fenomenene i forhold til idéer om opprinnelse, genius loci og autentisitet. En seriøs formidling av slike virtuelle bygdetun i byen omfatter å diskutere byborgerskapets interesse for og gjenreising av truet bygdekultur og hvilke historiske endringer som gjorde dette mulig og ønskelig.

I dag brukes området som tumleplass og aktivitetssted for barnehagebarn.

Friluftsmuseet på Bragernesåsen kunne vanskelig bli fullført og drevet som et Folkemuseum eller et Maihaugen, bl.a. av følgende grunner:

- Det har vært et uavklart forhold mellom museet og kommunens syn på «tomtene». Siden museet endte opp som punktfester og området er et sentralt og viktig friluftsområde, har det ikke vært mulig å gjerde inn og sikre husene mot hærverk og tyveri. Derfor har det vært umulig å fylle husene med bondeantikviteter, som er svært lett omsettelige.

- Det har ikke vært planlagt fast bemanning som kunne «drive» husene og tunene. En kunsthistoriker/fagperson hadde i en periode på 1980-tallet kontor i en av bygningene («Havnegata 57»), mens museets fast ansatte tømrer bodde i Klokkergården mellom 1986 og 2002. (Klokkergården har siden 2007, vært benyttet som barnehave.)
- Det har ikke vært planlagt fast, administrativ tilstedeværelse i anlegget, slik man har på Folkemuseet og Maihaugen.
- Tilgangen på kvalifiserte tømrere og tradisjonshåndverkere har vist seg å være usikker.
- Sikkerhetsvurderingen har heller ikke vært realistisk når det gjelder brann. Brannbiler med vann kan ikke komme til gjennom Spiralen og ved eventuell brann vil hindring av skogbrann og å stanse spredning til nærliggende boligområder, prioriteres.
- Det har vært for lite ressurser økonomisk og personalmessig til å sikre jevnt vedlikehold av både hus og landskap.
- Det var i perioden 1981-1994 ikke tilstrekkelig med midler til å få reist alle husene som var bragt opp på Åsen. Seks bygninger ble aldri reist. Resterende deler av én av disse er nå ført tilbake og gjenreist (Horgen, Nedre Eiker), mens de resterende fem er kassert.
- Det var tatt for lite hensyn til logistikkproblemer med frakt av materialer og rigg i forbindelse med bygningsvern. Dårlige lagringsforhold har vært en følge av dette.
- Det var tatt for lite hensyn til ressursutnyttelsen hva gjelder daglig forflytning av personale til-og-fra Marienlyst og til Bragernesåsen, noen ganger til fots! Hvor mange timer gjenstår til formidling i løpet av en 7 ½ timers arbeidsdag?
- Det var etablert en oppgangssag med mølledam og kvernhus uten at det var godt nok undersøkt muligheten (reguleringsmessig) og rent fysisk/topografisk for å etablere en overfallsdam som kunne gi tilstrekkelig vannføring til saga. Saga er plassert i et dalsøkk som viser en god forståelse av situasjonen, men dette dalsøkket er temmelig tørt (selv i nedbørsrike somre) og det kan vanskelig tenkes å gi tilstrekkelig vannføring uten etablering av en stor sagdam. Vannføring fra Svarttjern kunne tenkes, men avstanden er lang og kronglete og det måtte eventuelt pumpes vann fra Svarttjern opp til toppen av dalsøkket, med bygget vannrenne. Det var planlagt oppdemming og bygging av vannrenne (år 2000), men dette tillot ikke kommunen. Uansett virker dette lite realistisk, d.v.s. det er grunn til å stille seg tvilende til at en dam og vannrenne ville sikret tilstrekkelig vannføring, selv dersom dette skulle være en «flomsag». Drift av saga som formidling av historisk trelastproduksjon ville ha vært svært ressurskrevende hva gjelder personale og tid. Det er uklart om museet besatt kompetanse til å drive en oppgangssag eller hvor denne kompetansen skulle hentes og hvordan det skulle finansieres.
- At dette prosjektet ble nedtrappet allerede for snaue 20 år siden og satt på et sidespor viser at de som satte i gang siste etappe av planene innså at det ikke var realiserbart og følgelig heller ikke bærekraftig. Dette ble innsett FØR konsolideringen med kunstforeningen i 1996. I praksis kan vi si at prosjektet ble parkert i 1994. Det er bare gjenreisningen av hovedbygningen fra Vikersund – museets flotteste laftebygning og Oppgangssaga – som kom etter 1992 (1992-94-96) (1994-97). (Cellehyttene er perifere i forhold til problemene knyttet til bygdetunene på friluftsmuseet på Bragernesåsen).
- Området er preget av sterk forbusking og tilvekst av trær. Dette er en følge av milde vintre og mye nedbør. Dette har hindret uttørking av vind og sol. Området var da gjenreisningen startet i 1981 karrig og langt tørrere enn det har vært de siste tiårene. Den eneste grunnen til at det er bevart svært gamle trebygninger i dalførene på Østlandet er at de i hundrevis av år har ligget i nedbørskyggen. Det gjør de ikke lenger. Situasjonen er noe bedret ved at museet de

siste årene i samarbeid med kommunen har hugget trær og fjernet buskas og vegetasjon tett innpå husene.

- Noen av råteskadene er en følge av feilkonstruksjon, med for knappe takutspring over svalgang som krager ut. Råteskadene som følger av dette er svært kompliserte å utbedre siden konstruksjonen bygger på sammenflettede omfar.
- Det er også krevende å ha tak tekket med krum teglstein på hus som ligger inne på skauen i et landskap med tunge snølaste, et faktum som ikke er av ny dato. Torvtak har også vist seg å være ugunstig, i og med at helt nye takkonstruksjoner på Setra fra 1989, allerede i 2014 var pill råttne og måtte fjernes.
- Takene har krevet et løpende vedlikehold som museet ikke har hatt tilstrekkelige ressurser til.
- Manglende vedlikehold over mange år og ugunstig klima, gjør at forfallet skjer stadig raskere.

Grunnene til at friluftsmuseet på Bragernesåsen er nedprioritert og at avmusealisering har vært nødvendig, er som følger:

- Prosjektets siste fase, med storstilt igangsettelse og god, tømmerfaglig gjennomføring av det som ble reist, skjedde på 1980-tallet og første halvdel av 1990-tallet, før museet fikk ansvar for billedkunsten og før museumsreformen med dens kvalitetshevings- og effektivitetskrav.
- Arbeidet med å utvikle friluftsmuseet på Bragernesåsen – som har avtatt etter 1992-94 - kunne ikke ta midler fra satsningen av Marienlystanlegget, nå også med ansvar for billedkunst og design - og Gulskogen Gård.
- Avmusealiseringen har gjort det mulig å foreta raske og relativt rimelige beskyttelsestiltak.

Konsekvenser, hva må skje?

Konsekvenser av de regelmessige og stadig mer aggressive avisoppslagene er at museets omdømme svekkes, og at fokus flyttes fra alt det vi gjør veldig bra til det vi ikke har funnet å kunne arbeide med. Det er tungt å drive god reklame for museets tilbud på Marienlyst og Gulskogen gjennom den støyyveggen de årvisse avisoppslagene setter opp. Dette har svært skadelige virkninger, og det vil tilta i styrke i takt med forfallet. Det er meget enkelt å ta et par bilder og gå til avisene, som i økende grad nedprioriterer den seriøse kulturjournalistikken og søker «oppslag» og «engasjement». Disse oppslagene virker som et fluepapir på folk med «idéer om hva som kan gjøres på friluftsmuseet (på Bragernesåsen)».

Noen innlegg er dessuten basert på feil kunnskap om hva som er museets organisatoriske virkelighet. Noen synes å tro at Drammens Museum er politisk styrt. Det er det ikke. Noen synes å tro at museet kan nedprioritere billedkunsten, noe den ikke har mulighet til som en stiftelse som er ansvarlig for et konsolidert museum som er en del av den nasjonale museumsreformen. Stiftelsesstyret har det hele ansvar og derfor også fullstendig beslutningsmyndighet. Ingen instans kan diktere styrets prioriteringer og avgjørelser.

Friluftsmuseet på Bragernesåsens tilstand er takknemlig som «agurkstoff». Direktørens råd til styret er at dette ikke kan fortsette og at det i løpet av det neste halve året må tas et entydig valg når det gjelder friluftsmuseet på Bragernesåsens skjebne. Situasjonen er en Catch 22:

Museet har ikke ressurser til å fullføre friluftsmuseet på Bragernesåsen og drive det videre på en måte som tilfredsstill museumsreformen krav til kvalitet eller opprettholde et pragmatisk, men tilstrekkelig vedlikehold.

Og

Museet har ikke ressurser til umiddelbart å legge det helt og holdent ned, dvs. raskt å fjerne det permanent og i sin helhet fra Bragernesåsen.

*

Utfra den nåværende ressurstilstand og effektive organisasjonsform og de krav vi er pålagt, er friluftsmuseet på Bragernesåsen ikke bærekraftig. Det generes i dag utgifter (beskyttelsestak etter riving og bortkjøring og fjerning av for store, uttørkingshemmende trær og busker), utgifter som ikke greier å holde tritt med det fysiske forfallet. Dette grunnet vedlikeholdsetterslep og fuktigere, mildere klima, større nedbørmengder og dramatisk forbusking, en situasjon som ikke kunne forutsees da re-etableringen av det lagrede friluftsmuseet fra Nordbykollen startet på Bragernesåsen i 1981. Museet kjemper her en kamp på vikende front, og det medfører at vi «kaster gode penger etter dårlige». Vi må være kjølige, bruke fornuften, og innse at dette er over. Som allerede nevnt: Stiftelsesstyret har ansvaret og stiftelsesstyret har beslutningsmyndigheten.

Enkelte av «Uvennforeningens medlemmer»² har en vikarierende agenda. De vil kanskje at museet skal være sekretariat, serviceorgan og arena for amatører som har lokalhistorie som hobby.³ De innser ikke – eller vil ikke innse - at Drammens Museum har vært og fremdeles er og vil forbli et *gjenstadsmuseum*, der parker og bygninger defineres som kunst- og kulturhistoriske gjenstander.⁴ De erkjenner ikke at museet nå er et kunstmuseum like mye som et kultur(gjenstands)historisk museum. Enkelte har ikke innfunnet seg med at museet er konsolidert og at det stilles helt andre krav til forskning, utstillingsproduksjon, publisering, formidling og tilgjengelighet i dag, enn da man sist satset på friluftsmuseet på Bragernesåsen på 1980- og 90-tallet. Drammens Museums som museumstype formidler lokalhistorie og annen historie gjennom kunst- og kulturhistoriske gjenstander, ikke gjennom tekster som tolker generell sosialhistorie, politisk historie, foreningshistorie, småfolks dagliglivshistorie o.s.v.⁵ Som vitenskapelig stiftelse, ville det arbeidet i så fall kreve universitetsutdannede, profesjonelle historikere.

Friluftsmuseet på Bragernesåsen vekker begjæret hos mange interessenter. Det er to typer. Det er de som har et annet tema/oppdrag og som strekker seg over lengre tid – gjerne år, og som kan tilrettelegge og ha dette som arena. Typisk natur- og kulturbarnehave, eller naturbasert kunnskapsformidling som i en periode er politisk prioritert. Eller det kan være rene arrangementer, teater- eller konsertforestillinger, der friluftsmuseet på Bragernesåsen blir scene og dekor for noe som handler om noe helt annet enn folkekultur. Felles for disse er at det drives frem av iderike entusiaster, og at det er mulig å skaffe «prosjektstøtte» eller midler som ikke museer vil kunne få. Slike interessenter og entusiaster er ikke faglig skolerte og profesjonelle museumsfolk. Ofte er dette kulturinteresserte folk med mange jern i ilden, uten fast fulltidsjobb, men som har mange planer og «ser muligheter». Drammens Museum ledelse vil sitte igjen med ansvaret, være adressat for kritikk

---

² «Uvennforeningen» er selvfølgelig ikke organisert, men allikevel en høyst reell gruppe/faktor/agent og det er enkelt å se dens indre struktur. Dette er venner av det gamle Drammens Museum, som ikke aksepterer konsolideringen og den satsning som har gjort Marienlystanlegget til det det er blitt. Dette kommer frem eksplisitt i en kronikk i DT lørdag 15. august 2015 med overskriften «Museet ble nedlagt i 1996».

³ Museet får stadig henvendelser fra pensjonister som er interessert i historie, og de kan komme med lange bestillinger som dersom vi skulle møte dem, ville ta betydelige administrative ressurser bort fra det tette programmet vi selv har satt opp og budsjettert.

⁴ I den klassiske, tysk-østerriske kunsthistorietradisjonen (med gyldighet i hele Europa, Norden og USA), som har vært styrende i hele tiden Drammens Museum har eksistert, er arkitektur, kunsthåndverk, designobjekter, og have/parkkunst like mye som, maleri og skulptur, ansett å være KUNST. Det er ikke noe vi på Drammens Museum har funnet på nå.

⁵ At et museum er lokalt betyr ikke at det bare skal vise det som er laget eller brukt akkurat på det stedet, men at det er et museum *på akkurat det stedet*. Mona Lisa ble ikke malt i Paris, men folk drar til Louvre for å se det.

og mishagsytringer, mens andre – som ikke har det langsiktige ansvaret – drar nytten ved kortsiktig gevinst eller mer langvarige inntekter.

Dette viser et strukturelt, byråkratifremmende problem i kultur-Norge, der midlene ikke gis i tilstrekkelig grad til eier/langsiktig forvalter, men gis over andre støtteordninger, ofte av kort varighet. (Museene kan få ekstramidler til de ting de ikke satser på, men har vansker med å få økte midler til ting de satser på). Disse frie midlene er konjunkturavhengige. Prosjektmidlene binder ikke offentligheten lengre enn perioden ordningen opprettholdes. Det følger samme logikk som sponsorvirksomhet. Typisk er at drammensskolene ikke lenger etterspør naturkursene i Naturhuset, eller Livet på den gamle gården. Men det kan nå, få år etterpå – siden naturfag igjen er prioritert innen skole og utdanning (grunnet konkurranse i internasjonal handel, behov for verdiskaping i Norge, som del av den nye internasjonale kunnskapsbaserte økonomien, eller klimaendringer: «behov for ingeniører», «styrke mattekompetansen for å møte tiden etter oljen», «lære om artsmangfold og klima og menneskeskapt klimaendringer» etc.) - godt tenkes at det er mulig for aktører å skaffe eksterne midler av betydelig størrelse. Felles for disse arrangementene og avgrensede prosjektene er at de ikke samsvarer med idéen bak opprettelsen av friluftsmuseer og vår kjernevirksomhet.

Det er all grunn til å være meget skeptisk til slike innspill og forslag om hva som «kan gjøres på friluftsmuseet (på Bragernesåsen)». For det fysiske forfallet vil fortsette, entusiastene kan når som helst trekke seg, og igjen er det ledelsen ved Drammens Museum som sitter igjen med problemene og nye runder avisskriving. – Problemene ved friluftsmuseet på Bragernesåsen må løses innen rammene av den statlige museumsreformen, i forhold til fylkets og landsdelens andre museer. – Og de må løses nå.

Noen aktører og interessenter kan være handlekraftige og gjennomføringsdyktige – selv om de fleste her er kortsiktige aktører som vil benytte våre anlegg og våre personalressurser «gratis eller svært billig». Dersom noen mener at bygningene på Bragernesåsen kan opprustes og brukes bærekraftig, bør vårt sjekkspørsmål være om de med det samme er interessert vederlagsfritt og overta bygningsmassen med de krav, det forvaltningsansvar og de forventninger det medfører for all fremtid. Hvis svaret på det er nei, har vel Drammens Museum fått det eneste svaret det trenger for å si nei takk til et «samarbeid». «Samarbeid» er merarbeidskrevende. Alle kontakter, leieforhold etc. som ikke er initiert av museet selv tar verdifull administrativ tid og det tar fokus bort fra vårt eget grunnleggende museumsprosjekt, nemlig å gjennomføre vårt samfunnsoppdrag etter vedtekter og Statens tildelingsbrev – uten tidsbegrensning.

Når Drammens Museum nå har overtatt skolehistorien, skal den pedagogiske idéhistorien tolkes og formidles gjennom dens fysiske og visuelle instrumenter. Det er gjenstandene som står i sentrum: plansjer, bokillustrasjoner, tavler, lagerfrakker, projeksjonslinjaler, salamandre på glass og utstoppede ugler, sløydforklær, sydde og broderte gymposer, skriftforming, blekkhus og pennespilte, apparater og verktøy, samt skolebygningenes skiftende struktur og romprogram, skal forstås gjennom den pedagogiske historien, med skolens ulike disiplinregimer (stille opp og gå inn på rekke, rekke opp hånden, gjensitting, straffeleks, melding med hjem, yttertøy på knagg i gangen) og pensumendringer. Vi skal ikke formidle den generelle pedagogikkens historie rent sproglig og kun teoretisk, men vise dens idéer og skifter gjennom gjenstander (inklusive bilder/tegninger av skolebygninger) og hva de *dermed* kan fortelle oss om skolehistorien.

NY GIV FOR FRILUFTSMUSEET PÅ MARIENLYST

Fenomenet Konsolidering må også forstås rent geografisk.⁶ Derfor satser Drammens Museum på Marienlystanlegget. Det kan og må styrkes og det er her det kan skje en utvidelse. Vi må finne ut hvor mange laftebygninger vi trenger til forsvarlig formidling og hvor mange det er realistisk å kunne vedlikeholde. Friluftsmuseet på Marienlyst består i dag av fem bygninger. Det er litt lite, det bør være tilsammen 9-10.⁷

Det bør derfor satses på å samle mest mulig på Marienlyst. Vi må begynne å snakke om friluftsmuseet på Marienlyst, som var det opprinnelige, til forskjell fra friluftsmuseet på Bragernesåsen, som dessverre aldri ble ferdig. Å bare snakke om FRILUFTSMUSEET i bestemt form entall – og dermed implisitt mene friluftsmuseet på Bragernesåsen - vil forkuldre tenkningen og handlingen som nå må følge. I tråd med museumsreformen om KONSOLIDERING og Statens krav om å PRIORITERE SAMLINGENE (dvs. sanere for å skape bærekraft i henhold til kravet om kvalitetsheving både faglig og økonomisk) er en nedleggelse av friluftsmuseet på Bragernesåsen med en gjennomtenkt forsterkning av friluftsmuseet på Marienlyst, både riktig og nødvendig. Jeg vil hevde at det er uunngåelig. Ved denne konsolideringen/saneringen ivaretas museets arv ved at bygdenes byggeskikk kan forvaltes og formidles videre på museet i Drammen. Det er en feilslutning når det hevdes at museet ikke ivaretar sin funksjon ved å *nedprioritere/nå nedlegge*, friluftsmuseet på Bragernesåsen. Ved friluftsmuseet på Marienlyst, og særlig hvis det kan konsolideres/styrkes, ivaretas den funksjonen helt og holdent! **Dette faktum er det avgjørende å holde fast ved og ikke glemme.**

Museet satser målrettet på å bidra til utvikling av Marienlyst som kunnskaps- og opplevelsesarena, der forvaltningen av bygninger, park- og haveanlegg som kulturhistoriske minner er høyt prioritert. Oppgradering av Marienlystanlegget er også særlig aktuelt fremover sett i forhold til den forestående utviklingen av bymiljøet på Marienlyst og oppgraderingen av Strømsø bydel i sin helhet.

Vi må også huske på at den store mangelen ved Drammens Museum ikke er bygdetun og folkekunst, men hvordan vi skal kunne vise vår moderne kunstsamling og hvor vi skal kunne videreutvikle oppbyggingen av den. De konsoliderte museene er pålagt å samle gjenstander fra 1900-tallet, og de konsoliderte museene mottar hvert år ekstra penger fra Staten til å kjøpe moderne kunst og design. Det forelå for 15 år siden planer om et Kunstens Hus på Marienlyst, en kunsthall for skiftende utstillinger. De planene slik de forelå for 15 år siden var urealistiske siden de var uten sikret investering til bygning og permanent økte tilskudd til drift (bemanning og produksjon). Planene – som også, og delvis, var ledd i en intern maktkamp i styret om likevekt mellom kunstavdelingen og den kulturhistoriske avdelingen - ble derfor ikke videreført under nåværende direktør og hans styrer. Det som kan være mer realistisk er å kunne bygge på Lychepaviljongen østover, betjent av samme personale som i dag har det daglige ansvar for Lychepaviljongen og uten betydelige ekstraomkostninger til skiftende utstillingsproduksjon og dertil egnet fagpersonale, siden dette skal vise en permanent samling. Dette er sårt tiltrengt og det vil dersom det bygges kunne utløse betydelige midler fra privat hold til oppbygging av en internasjonal toppsamling moderne kunst og

---

⁶ Drammens Museum har etter nedleggelse av Kunstavdelingen og dens virksomhet i Biblioteksbygget i byparken, spart to årsverk og en årlig husleie på ca. kr.500 000,- pr.år! Å flytte all virksomhet til Lychepaviljongen på Marienlyst og ikke ansette flere folk, er også organisasjonen gjort mer sammensveiset og effektiv og mulige indre kulturkonflikter varig eliminert. Tilbudet til publikum er vesentlig bedret.

⁷ Friluftsmuseet på Bragernesåsen har antageligvis begrenset potensiale som turistmål utenbys fra. Ved en konsolidering av friluftsmuseet på Marienlyst, vil museumsanlegget der bli et enda bedre, og høyverdig – fullkomment – turistmål. Styret bør også merke seg generasjonsspørsmålet her (hvem kritiserer og når ble deres virkelighetsforståelse dannet?).

samtidskunst. Ingenting blir satt i gang før konsekvensutredning med kalkyle er gjennomført og finansiering er sikret.

All viraken rundt friluftsmuseet på Bragernesåsen har krevd, krever – og vil i økende grad kreve – verdifulle administrative og faglige ressurser som blir ren brannslukking uten noen positiv gevinst. Det blir som å kaste god energi etter dårlig/forbrukt energi ved at fokus flyttes fra det som er prioritert og godt planlagt til det som har vist seg å dessverre være en avsporing. Friluftsmuseet på Bragernesåsen gir i dag og i fremtiden en situasjon som er og blir en *hindring og byrde* for museets fremtidsrettede arbeid.

En strategis motivasjon/intensjon må ha definert et rasjonelt endemål. Det er selve definisjonen på et prosjekt, at målet lyser opp og strukturerer motivasjonen og dens påfølgende handling. Når målet ikke er tilstrekkelig klart eller avklart, blir intensjonen også uklar. Det virker som om det ambisiøse målet med et friluftsmuseum på Bragernesåsen i Drammen har vært i dårlig samsvar med midlene og gjennomføringsevnen. Når målet har vært diffust eller overambisiøst, har intensjonene som har ført til handling også måttet lide.

Et prosjekt må, for å være bærekraftig, ikke bare være rasjonelt, det må også være *faktisk*. Det vil si, det kan ikke forbli som en drøm eller på et papir eller noe man «er i gang med»; det må ta med seg hele tyngden av den faktiske, fysiske, utsatte virkeligheten et friluftsmuseum innebærer og vil bære med seg. For et museum vil en drøm, en lengsel, en fantasi ikke være å forstå som et prosjekt.

Dagens ledelse av museet bør definere et klart mål som sluttpunktet i den uavsluttede prosessen med å skape et friluftsmuseum på Bragernesåsen. Prosessen må gå over til å bli et nedleggings/forflytningsprosjekt og strukturen i det prosjektet må fastholdes og følges helt frem.

Direktørens forslag til styret er at man arbeider frem mot et Vedtak om styrt nedleggelse av friluftsmuseet på Bragernesåsen.

Nedleggelse er første ledd på vei mot endemålet, motivasjonen fører til følgende handlingsforløp:

Siden den positive og konstruktive delen i prosjektet er en forsterkning av friluftsmuseet på Marienlyst, må museets ledelse ta kontakt med Drammen kommune. Dels for å se på arealbruk i museumsparken, dels for å se på muligheten av ekstraordinær støtte til flytteprosessen i en tidsbegrenset periode. Når det gjelder de husene vi vil tilby andre museer, må den kontakten skje via Fylkeskommunens kulturminneavdeling. Fylkeskommunen må også i en begrenset periode gi ekstraordinære midler til tilbakeføring.

*

Man starter lengst bort fra Spiraltoppen: Først tas Halling/Krødsheradtunet ned, så oppgangssaga og kvernhuset (dette tilbys Kistefosmuseet, som allerede har et intakt tresliperi), så cellehyttene (kopien destrueres, resten av den bevarte tilbys Hjemmefrontmuseet på Fossesholm), så Setra (tilbys opplevelsessenteret på Langedrag), så Numedalstunet, så landhandelen og Vikersundbygningen.

Klokkergården og Havnegata strykes av listen over gjenstander og beholdes som utleieobjekt for barnehave. Ved eventuell fraflytting av barnehaven og det ikke melder seg egnede leietagere i løpet av ett år, bør dette også tas ned og fjernes (tilbakeføring eller destruksjon).

*

Hva skjer med bygningene under og etter den styrte nedleggingsprosessen? Hva er **målet** for nedleggingsprosjektet?:

Før dette settes i handling er faktum at det er formelt nedlagt og skal fjernes fra Bragernesåsen. Et nedleggingsvedtak som definerer endemålet og strukturerer prosessen må komme først, og det må ikke endres eller uthules (dersom vi skal lykkes). De mest verdifulle bygningene, som funksjons- og gestalttype og av høy kvalitet rent arkitektonisk og alder/sjeldenhet, tas ned og settes opp på Marienlyst. Metoden for utvelgelse/prioritering følger den internasjonale *Significance*-metoden. Ny mellomlagring frarådes for «plankehauger» fotograferer godt og egner seg som «agurkstoff». Forslaget er at Vikersundbygningen, Toenstua på Numeldalstunet (som er fredet), samt burene, Vinnastua og låven på Halling/Krødheradtunet flyttes ned for å konsolidere friluftsmuseet på Marienlyst, som en forsterkning med fem til seks bygninger. Disse bygningene bør få prioritert utbedring/stoppet forfall i påvente av midler til gjenreising på Marienlyst.⁸ Ett og ett hus flyttes om gangen. De kan stå på Bragernesåsen inntil de flyttes. Dersom det ikke er mulig å skaffe/prioritere midler til dette (fem til seks bygninger) innen fem år, og bygningene deretter i løpet av ett år ikke lar seg tilbakeføre eller overdras andre museer/bygdetun (med bindende avtale), destrueres de dersom de ikke er fredet. Fredede bygninger (gjelder to bygninger, Toenstua og Vinnastua) som det ikke er mulig å flytte eller tilbakeføre, blir stående igjen som svinnende monumenter over norsk fredningspolitikk og dens økonomiske realiteter. Disse kan ikke utbedres pragmatisk slik man kan gjøre med avmusealiserte bygninger. Fredning kan vise seg å være kontraproduktiv, ved at det beste blir det godes fiende.

Langedragsetra og de gjenværende bygningene tilbys tilbakeføring til de bygder og plasser de kommer fra. Dette må skje i samarbeid med Fylkeskommunen.

Dersom det i løpet av ett år fra vedtak om nedleggelse av Friluftsmuseet på Bragernesåsen ikke er noen som er villig til å ta imot de resterende bygningene (med bindende avtale), vil det som ikke er fredet eller er de fem prioriterte bygningene, destrueres umiddelbart. Dette er den brutale sannhet bak begrepet «å prioritere samlingene».

Den eneste forsvarlige løsningen er å innse at planen om et friluftsmuseum på Bragernesåsen ikke er bærekraftig og dermed fjernes friluftsmuseet permanent fra Bragernesåsen. Det er uforsvarlig av Drammens Museum å beholde en del av vår portefølje som trekker midler, aldri vil kunne fullføres og drives forsvarlig og som bryter ned omdømmet. Omdømmetapet dette medfører har så negative konsekvenser at det i seg selv er tilstrekkelig til å si at nok er nok. Massemedienes kulturelle logikk i vår tid og dens negative virkning på vårt publikums syn på Drammens Museum, kan ikke overvurderes.

---

⁸ Det er dem som mener at politikerne i kommunen(e) må øremerke midler til friluftsmuseet på Bragernesåsen. Dette er en feil vei å gå. En velfungerende og økonomisk sunn stiftelse bør ikke akseptere «øremerking» av midler som går på tvers av strategi og langsiktig arbeid. Det er det samme som å bli satt under administrasjon, at styrets strategi og prioriteringer settes til side av instanser som ikke har noen formell myndighet eller faglig kompetanse. Kommunene bør derimot bidra med å stille *ekstra midler* til øremerket disposisjon i en avgrenset tidsperiode for å kunne flytte og gjenreise fem bygninger fra Bragernesåsen og ned til friluftsmuseet på Marienlyst. Det vil ikke binde midler i mange år fremover og vil være et positivt bidrag til å løse et stort problem og det vil styrke det museet vi allerede har. Det er dette som er kommunenes utfordring og mulighet.

Det er brukt nok krefter og penger på friluftsmuseet på Bragernesåsen nå.

*

Å begynne på'n igjen på Bragernesåsen, dvs. totalt skifte strategi, er utenkelig.

Drammen, 9. oktober 2015

Åsmund Thorkildsen, administrerende direktør

Følgende vedtak ble enstemmig vedtatt i styremøte 14. oktober 2015:

Vedtak: 12/15: «Museets styre vedtar å konsolidere og bygge ut friluftsmuseet på Marienlyst. Friluftsmuseet på Bragernesåsen legges derfor ned gjennom en styrt prosess for overføring til Marienlyst og tilbakeføring og/eller overdragelse av resterende bygninger. Museets ledelse følger prosedyren og tidsplanen for flytting og tilbakeføring som beskrevet i direktørens saksfremlegg «Friluftsmuseene på Drammens Museum - oktober 2015», datert 9. oktober 2015. Saksfremlegget blir som en følge av vedtaket i Sak Nr.12/15 offentlig og følger styrevedtaket. Den praktiske og økonomiske gjennomføringen av dette drøftes snarlig med Drammen kommune og Buskerud fylkeskommune.»